

Sygn. akt IV CSK 496/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. R.

przeciwko I. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 19 grudnia 2019 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 10 kwietnia 2018 r., sygn. akt V ACa (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo w pozostałym zakresie (pkt I a) in fine), w części dotyczącej zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu w pierwszej instancji (pkt I b i c) oraz w części rozstrzygającej o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego;**
- 2. odrzuca skargę kasacyjną w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Powód J. R. domagał się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej I. S. kwoty 132 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 września 2013 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu udzielonej pożyczki. W toku postępowania ograniczył żądanie do kwoty 127 921,60 zł cofając powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia co do kwoty 4 078,40 zł.

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w B. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 127 921,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2013 r. do dnia zapłaty (pkt 1), umorzył postępowanie w zakresie kwoty 4 078,40 zł (pkt 2), oddalił powództwo w zakresie żądania ustawowych odsetek za okres od dnia 30 września 2013 r. do dnia 15 października 2013 r. (pkt 3) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 4 i 5).

Sąd ustalił, że powód i pozwana poznali się przez Internet w 2009 r. Od marca 2009 r. pozostawali w związku. We wrześniu 2009 r. pozwana wyjechała do Irlandii w celach zarobkowych. Związek powoda i pozwanej trwał do 2013 r.

W trakcie trwania znajomości, począwszy od 2009 r., powód udzielił pozwanej wielu pożyczek. Przekazywał pozwanej środki finansowe dokonując wpłat na jej konto bankowe i regulując jej zobowiązania wobec wierzycieli. Opłacał też rachunki pozwanej związane z utrzymywaniem jej domu w W., w którym nigdy nie mieszkał (opłaty za media i energię). Pozwana przeznaczała środki pieniężne uzyskiwane od powoda na prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą, zapłatę swoich zobowiązań i swoje utrzymanie. Ponadto powód zakupił pozwanej z własnych funduszy łóżko do masażu i kombajn do masażu, które posłużyły pozwanej do rozwinięcia jej działalności gospodarczej. Powód przekazywał środki finansowe pozwanej, gdyż zamierzał założyć z nią rodzinę.

Powód dokonywał przelewów bankowych ze swojego rachunku bankowego na rachunek bankowy pozwanej. Przekazał ponadto pozwanej w formie gotówki (wpłat na jej rachunek bankowy) kwoty 5 500 zł i 60 000 zł, jak również zakupił piec do centralnego ogrzewania za kwotę 10 000 zł. Celem uzyskania środków

finansowych i ich przekazania pozwanej zlikwidował swoje lokaty bankowe i sprzedał posiadane akcje K.

Powód zwracał się do pozwanej o zwrot pozostałej do zapłaty kwoty pożyczki. Na przestrzeni lat 2013 i 2014 strony prowadziły korespondencję mailową, w której pozwana wielokrotnie uznawała, iż jest dłużnikiem powoda. Pismem z dnia 15 września 2013 r. powód przez swojego pełnomocnika wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 132 000 zł tytułem zwrotu udzielonej pożyczki w terminie 14 dni od doręczenia wezwania. W odpowiedzi na wezwanie pozwana pismem z dnia 31 października 2013 r. zobowiązała się do regularnego spłacania kwoty pożyczki poczynwszy od grudnia 2013 r. w wysokości 800 zł miesięcznie do czerwca 2014 r., kiedy, jak zakładała, uzyska pieniądze ze sprzedaży nieruchomości. To zobowiązanie było wyrazem porozumienia osiągniętego przez strony w następstwie korespondencji prowadzonej w dniach 16-17 października 2013 r.

Pozwana w ramach powyższego uzgodnienia wpłaciła na rachunek powoda łącznie kwotę 4 078,40 zł.

Dokonując ustaleń Sąd oparł się na zeznaniach świadka M. M., która pracowała razem z powodem w latach 2007-2011 oraz na zeznaniach powoda. Sąd odmówił natomiast w części wiarygodności zeznaniom pozwanej. Dopuszczył także dowód z wydruków korespondencji mailowej załączonej najpierw do pozwu oraz do pisma procesowego z dnia 1 czerwca 2015 r., a następnie ponownie przedłożonej w dniu 25 maja 2016 r.

Sąd ocenił, że między stronami zawarta została umowa pożyczki (art. 720 § 1 k.c.). Wprawdzie przy jej zawarciu nie zostały dochowane wymagania dotyczące formy (art. 720 § 2 k.c. w brzmieniu miarodajnym dla okoliczności sprawy). Niemniej potwierdzenia przelewów, dokonywanych operacji bankowych, wydruki prowadzonej między stronami korespondencji mailowej oraz oświadczenie pozwanej wyrażające zgodę na dobrowolną spłatę pożyczki wystarczająco uprawdopodobniały zawarcie umowy pożyczki. Powołując się na dowody osobowe Sąd ocenił, że zamiarem stron nie było darowanie środków finansowych przez powoda pozwanej, lecz to, że mają one zostać przez pozwaną zwrócone. Pozwana

kilkakrotnie deklarowała, że zwróci powodowi środki pieniężne, które od niego otrzymała. Jej oświadczenie z dnia 31 października 2013 r. stanowiło potwierdzenie okoliczności, że strony łączyła umowa pożyczki, a także wysokości jej zobowiązania wobec powoda. Pozwana zgodziła się zwrócić kwotę wskazaną w korespondencji mailowej, a nie abstrakcyjną kwotę, która była bliżej nieokreślona.

Apelację od wyroku z dnia 8 czerwca 2016 r. złożyła pozwana.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2018 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzoną od pozwanej na rzecz powoda kwotę 127 921,60 zł obniżył do kwoty 47 987,32 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2013 r. do dnia zapłaty i w pozostałym zakresie oddalił powództwo (pkt I a)) i zmodyfikował rozstrzygnięcie o kosztach procesu w pierwszej instancji (pkt I b) i c), oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

Uwzględniając zarzut apelacyjny naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny przyjął, że powód nie wykazał, aby poza kwotami objętymi przedłożonymi dowodami przelewu przekazał pozwanej kwotę 65 000 zł. Okoliczności tej nie można uznać za przyznaną przez pozwaną, skoro kwestionowała ją w toku procesu. Przed procesem powód wskazał kwotę zadłużenia w korespondencji mailowej z pozwaną, jednak z jej odpowiedzi nie wynika wyraźnie, aby potwierdziła ona tę wysokość. Ponadto, powód, mimo że twierdzi, że wpłacił określone kwoty na rachunek bankowy pozwanej (łącznie 60 000 zł), to nie przedstawił dowodów tych wpłat. Z zapisu zeznań powoda w pierwszej instancji wynika, że nie był on także w stanie wskazać, kiedy przekazał pozwanej środki w gotówce w kwocie 5 500 zł. Za niewystarczający dowód w tym zakresie Sąd uznał zeznania świadka M. M., z których wynika, że wiedzę o wysokości zadłużenia pozwanej względem powoda uzyskała ona tylko od powoda. Brak również jakichkolwiek dowodów dotyczących wysokości kosztów zakupu pieca w kwocie 10 000 zł. Powód nie wykazał, że kwota przeznaczona na zakup pieca miała stanowić pożyczkę udzieloną pozwanej. Skoro powód zakupił piec i wmontował go w domu pozwanej, to tego rodzaju świadczenie nie stanowi umowy pożyczki w rozumieniu art. 720 § 1 k.c. Roszczenie powoda można

ewentualnie rozpatrywać w kategoriach bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c.), ale także w tym zakresie nie zaoferował dowodów dotyczących zasady i wysokości roszczenia.

Z zeznań powoda nie wynika także, że jako pożyczkę udzieloną pozwanej można było traktować kwoty, za które kupił węgiel do ogrzewania domu, w którym mieszkały córki pozwanej, oraz że pozwana deklarowała zwrot tych kwot lub że zwróci je, gdy będzie miała środki.

W ocenie Sądu brak podstaw do uznania roszczenia powoda za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.). Powód przekazywał pozwanej środki w czasie, gdy strony planowały wspólną przyszłość. Gdyby plany te sprawdziły się, zapewne nie pojawiłaby się kwestia ich zwrotu. Przyczyną rozpadu związku była przede wszystkim ostateczna decyzja pozwanej o pozostaniu w Irlandii w sytuacji, w której powód nie mógł tam przenieść się ze względu na chorobę matki. Pozwana w apelacji nie kwestionuje ponadto tego, że strony łączyła umowa pożyczki.

W rezultacie Sąd uznał, że powód wykazał, iż przekazał pozwanej jedynie kwotę 52 065,72 zł, tj. kwotę wykazaną i przyznaną przez pozwaną w apelacji. Kwota ta powinna być pomniejszona o kwotę 4 078,40 zł spłaconą przez pozwaną przed wniesieniem pozwu, co do której powód cofnął pozew. Oznaczało to, że powództwo należało uwzględnić do kwoty 47 987,32 zł z ustawowymi odsetkami.

Skargę kasacyjną od wyroku z dnia 10 kwietnia 2018 r. złożył powód, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie art. 720 § 1 k.c. i 382 k.p.c. związku z art. 6 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód zaskarżył wyrok z dnia 10 kwietnia 2018 r. w całości, choć w zakresie, w którym wyrokiem tym częściowo oddalona została apelacja pozwanej od wyroku z dnia 8 czerwca 2016 r. (pkt II), był on dla niego korzystny. W tym zakresie powód, nie będąc pokrzywdzony zaskarżonym wyrokiem, nie miał interesu prawnego w jego zaskarżeniu, co uzasadniało częściowe odrzucenie jego skargi kasacyjnej (art. 398⁶ § 3 k.p.c.; por w związku z tym uchwałę składu

siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11 poz. 108).

Naruszenie art. 382 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. według skarżącego polegało na tym, że Sąd drugiej instancji pominął istotną część materiału procesowego, który został zgromadzony w sprawie, tj. dokument obejmujący oświadczenie pozwanej z dnia 31 października 2013 r., w którym miała ona uznać swoje zobowiązanie wobec niego w całości. W ocenie skarżącego Sąd drugiej instancji naruszył także regułę rozkładu ciężaru dowodu wynikającą z art. 6 k.c., gdyż przyjął, że pozwana, w sytuacji, w której zaprzeczyła jego twierdzeniom co do wysokości udzielonej jej pożyczki, nie musiała wykazywać prawdziwości swojego zaprzeczenia, podczas gdy skarżący przedstawił dowody potwierdzające jego twierdzenia.

Podstawę skargi kasacyjnej może stanowić zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., jeżeli Sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego w sprawie materiału procesowego i mogło to mieć istotny wpływ na wynik sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN 100/98, OSNC 1999, nr 9, poz. 146, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2013 r., II CSK 634/12, OSNC-ZD 2014, nr 3, poz. 54, z dnia 1 grudnia 2016 r., I PK 241/15, nie publ., z dnia 25 maja 2018 r., I CSK 481/17, nie publ.).

W okolicznościach sprawy powód ma rację, gdy wskazuje na pominięcie przez Sąd drugiej instancji dowodu z dokumentu obejmującego oświadczenie pozwanej z dnia 31 października 2013 r. Treść powołanego dokumentu - w połączeniu z innymi dowodami przeprowadzonymi w sprawie - może mieć bardzo istotne znaczenie dla ustalenia, w jakiej wysokości skarżący udzielił pozwanej pożyczki. Przesądza to o tym, że zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. jest uzasadniony.

Nie ma natomiast skarżący racji, gdy utrzymuje, że na pozwanej spoczywał ciężar dowodu w sytuacji, w której zaprzeczała ona jego twierdzeniom dotyczącym wysokości udzielonej pożyczki. Ciężar dowodu co do wykazania wysokości łącznej kwoty udzielonej pożyczki spoczywał na skarżącym. W efekcie pozwana nie musiała wykazywać prawdziwości swojego zaprzeczenia w tej kwestii, w tym powoływać w tym celu jakiekolwiek dowody. Nie zmienia tego fakt, że skarżący

przedstawił dowody, które - w jego ocenie - wykazywały prawdziwość jego twierdzeń. Kwestia, czy dowody te były wystarczające, należała do oceny Sądu. Zarzut naruszenia art. 6 k.c. jest wobec tego pozbawiony podstaw.

Gdy chodzi o podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 720 § 1 k.c., to wskazać należy, że zarzut naruszenia prawa materialnego może być zweryfikowany tylko wtedy, gdy podstawa faktyczna wyroku - w zakresie, w którym jest to istotne dla tego zarzutu - została ustalona w sposób wolny od uchybień procesowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997, Nr 9, poz. 128, z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 92/04, nie publ., z dnia 27 października 2017 r., II CSK 25/17, nie publ., z dnia 15 marca 2018 r., III CSK 398/16, nie publ., z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CSK 399/17, OSNC 2019, nr 2, poz. 21).

Sąd drugiej instancji, jak wskazano, dokonując ustaleń faktycznych dopuścił się naruszenia przepisu art. 382 k.p.c. Naruszenie prawa procesowego, o którym mowa, ma znaczenie dla ustalenia wysokości kwoty pożyczki udzielonej przez skarżącego pozwanej, w tym także tego, czy obejmowała ona kwotę 65 500 zł, którą skarżący - według swych twierdzeń - miał wpłacić na jej konto lub przekazać w gotówce, a także kwotę 10 000 zł, którą skarżący miał wydatkować na zakup pieca. W tym stanie rzeczy nie jest możliwe rozpatrywanie zarzutu naruszenia art. 720 § 1 k.c., który odnosi się do roszczenia skarżącego w zakresie tych kwot.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 i art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw